

Лисенко О. В., здобувачка вищої освіти 2 курсу, група ЕП-191
Науковий керівник – **Гаценко І.О.**, к.філол.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ГРАМОТНІСТЬ У НАШ ЧАС – ПРИМХА ЧИ НЕОБХІДНІСТЬ?

Людина не завжди додержується всіх правил письма та говоріння, а іноді взагалі може придумувати нові слова, які не мають сенсу і значення. Незважаючи на це, ми розуміємо та можемо підтримати співбесіду з цією людиною, не помічаючи помилок. Усі ці похибки не заважають нам повністю розуміти сказане, тоді навіщо нам взагалі дотримуватися правил мовлення та правопису?

Ще сто років тому грамотною називали людину, яка може читати та писати рідною мовою. У наш час це поняття значно розширили: тепер недостатньо лише цих вмінь. Щоб вважати особу грамотною, необхідно вміти читати, писати й говорити відповідно до норм і правил, встановлених у суспільстві.

Можна виділити дві категорії мовців: ті, які або повністю дотримуються всіх принципів правильного мовлення, або, навпаки, повністю їх заперечують. Насправді ж обидві ці позиції помилкові й навіть шкідливі. Наприклад, мовці, які завжди дотримуються всіх канонів, «консервують» мову, нав'язуючи ці правила всім. Проте такі люди не припускають того, що мова жива і вона має постійний розвиток. Також їхня поведінка часто обмежується грубістю, нахабством і невихованістю, що, у свою чергу, може призвести до психологічних проблем.

З іншого боку, мовці, які ігнорують усі правила, також помиляються у своїх переконаннях. Одна з причин очевидна: не використовуючи норми правопису й мовлення, такі люди можуть повністю спотворювати і перекручувати зміст. Тим самим своїм мовленням вони породжують нові слова, що не мають значення.

Проте одна з найголовніших функцій мови – зробити так, щоб мовці розуміли один одного, через це й існують норми і правила мови. Говорити і писати правильно потрібно через декілька доволі очевидних причин.

По-перше, мовці повинні розуміти один одного. Більшість правил були створені саме для того, щоб у мові не було двозначності, а це доволі важливо в деяких сферах життя, наприклад у законодавстві, науці чи медицині. Відомий лінгвіст Н.Хомський [1] вважає, що наша мова є поверхневою структурою, і ми ніколи не висловлюємося з повною точністю так, як і хотіли сказати. Це є в обмеженнях мови, проте якщо ще говорити з помилками й без норм, то зміст сказаного взагалі може зникнути, доходячи до співрозмовника в дуже спотвореному вигляді.

По-друге, грамотність у наш час це своєрідний креденціалізм освіченого суспільства, оскільки нас ще зі шкільних часів вчать, що бути грамотним це добре, а неграмотним – погано.

По-третє, говорити та писати без помилок потрібно для того, щоб здаватися серйознішим в очах інших людей. Деякі похибки можуть звести нанівець усе вищесказане і викликати в аудиторії лише сором або сміх.

По-четверте, дотримання усіх норм і правил є свого роду повагою до рідної мови, освіти та країни.

Звичайно, існує ще багато причин, щоб бути грамотним, проте важливо зазначити, що невелика кількість помилок – це нормально, якщо вони не спотворюють значення сказаного.

Отже, грамотними потрібно бути для того, щоб зробити свою мову зрозумілішою та цікавішою для співрозмовника. Але водночас не треба перетворювати свою освіченість у

грубість і хамство. Грамотність – це необхідність нашого часу, навіть повага до людини базується на ній.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://znaimo.com.ua/Хомський_Ноам
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://iprosvita.com/hramotnist-ia-indykator-osvichenosti-dumky-znavtsiv-ukrainskoho-slova/>

Пікуль Є. Ю., здобувачка вищої освіти 2 курсу, група МР-191
Науковий керівник – **Гаценко І. О.**, к.філол.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ФЕМІНІТИВИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Вживання фемінітивів в українській мові викликає чимало дискусій. Дехто вважає, що фемінітиви потрібно використовувати для досягнення гендерної рівності, а для когось це не має жодного значення.

Фемінітиви — це назви жінок за сферою діяльності, професією, соціальним станом тощо. У новому Українському правописі 2019 року фемінітиви та правила їхнього творення були затверджені для вживання. Тобто якщо раніше такі лексичні одиниці використовували лише у розмовному чи художньому мовленні, а у словниках вони позначалися переважно як зневажливі (продавщиця, математичка, директорка), то зараз фемінітиви можуть вживатись в усіх сферах мовлення, включно з науковою та офіційно-діловою [1].

Насправді фемінітиви в українській мові — явище не нове. Фемінітиви були ще зафіксовані в першому церковно-слов'янському словнику «Лексисі» Лаврентія Зизанія (1956 р.), а в скарзі 1619 р. зазначається, що у волинському монастирі (с. Гудчий Брід) віднайшли утікачку «гафтарку Огапку» (гаптарку). Вже на межі XIX та XX століть Леся Українка писала: «Наші критики ставлять в одну лінію і поетів, і поетес, і літераторів, і літераторок; не знаю, як хто, а я не раз казала їм за це спасибі» [2]. У «Словарі» Бориса Грінченка (1907–1909 рр.) наявно вже 935 найменувань осіб жіночої статі. А найбільший український словник СУМ в 11 томах (1970–1980 рр.) містить близько 3500 фемінітивів.

Значна кількість науковців, наприклад Іван Огієнко та Михайло Гінзбург, стверджують, що гендерні мовні особливості були витіснені з української мови у 30-х рр. XX ст. під впливом російської, однак поступово почали відновлюватися з 1991 року [1].

У новій редакції українського правопису, яку уряд України схвалив 22 травня 2019 року, згадується механізм утворення фемінітивів. Згідно з пунктом 4 параграфу 32 правопису, іменники на означення осіб жіночої статі утворюються від іменників чоловічого роду за допомогою суфіксів -к-, -иц-(я), -ин-(я), -ес- та інших. При цьому найпоширенішим є суфікс -к- (дизайнерка, директорка, редакторка тощо).

Суфікс -иц-(я) приєднують до основ на -ник (порадниця) та -ень (учениця), а суфікс -ин-(я) – до основ на -ень та до приголосного (кравчиня, філологиня). Суфікс -ес- у правописі охарактеризовано як рідковживаний. Нову редакцію правопису розробила та ще в жовтні 2018 року схвалила Українська національна комісія з питань правопису [3].

Є три групи причин, чому людина може опиратися вживати фемінітиви. Перша може бути пов'язана з тим, що в мовця немає такої звички або ж людина може бути російськомовною. Друга причина пов'язана з тим, що дуже часто жінки самі не хочуть, щоб їх називали з використанням фемінітивів, бо їм здається, що це применшує. Це пов'язано зі